

Przedmowa

W komentarzu do ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela uwzględniony został stan prawny obowiązujący na dzień 1 lipca 2021 r. W komentarzu omówiono najnowsze zmiany wprowadzone przepisami ustawy z 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, a także ustawy z 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw. W opracowaniu uwzględniono problematykę związaną z wdrożeniem nowych regulacji ustawowych. Szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia związane z ocenianiem nauczycieli oraz awansem zawodowym, w tym awansem zawodowym nauczycieli szkół za granicą. Podejmowane zagadnienia i poczynione uwagi mają wymiar praktyczny i uwzględniają występujące w tym zakresie wątpliwości.

Ponadto w publikacji poruszono również kwestie związane ze statusem szkół polskich, zmiany związane z zatrudnianiem nauczycieli na czas określony, pensum nauczycieli przedszkoli pracujących w grupach mieszanych oraz dofinansowaniem doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym szkoleń branżowych. Zwrócono również szczególną uwagę na kwestię zmian w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Lektura publikacji stanowi w dużym stopniu odpowiedź na pojawiające się problemy w praktycznym zastosowaniu. W tym zakresie odwołuje się do ustalonego orzecznictwa, wyjaśnień i stanowisk MEiN oraz organów nadzoru. Autor zwraca uwagę na regulacje przejściowe zawarte w innych aktach prawnych. Stanowi to znaczne ułatwienie dla osób korzystających z Komentarza. Publikacja uwzględniająca w szerokim zakresie dorobek orzecznicy, a także aktualne wyjaśnienia i interpretacje, zawierająca liczne przykłady i wzory, stanowi pracę ukierunkowaną na pomoc w stosowaniu przepisów pragmatyki zawodowej nauczycieli w praktyce.

*Agata Piszko,
czerwiec 2021 r.*

USTAWA

z 26 stycznia 1982 r.

Karta Nauczyciela

(j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 2215; zm.: Dz.U. z 2021 r. poz. 4)

Mając na względzie doniosłą rolę oświaty i wychowania w Rzeczypospolitej Polskiej, pragnąc dać wyraz szczególnej randze społecznej zawodu nauczyciela zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami, otwierając niniejszą ustawą drogę do dalszych uregulowań prawnych systemu edukacji narodowej, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Postanowienia wstępne

Art. 1. [Zakres podmiotowy ustawy]

1. Ustawie podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w:

- 1) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 1148, 1078, 1287, 1680, 1681, 1818), z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 1a, 1b oraz pkt 2 lit. a;
 - 2) zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 oraz z 2017 r. poz. 773);
 - 3) (uchylony);
 - 4) publicznych kolegiach pracowników służb społecznych.
- 1a. (uchylony).

2. Ustawie podlegają również, w zakresie określonym ustawą:

- 1) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w:
 - a) urzędach organów administracji rządowej,
 - b) kuratoriach oświaty,
 - c) specjalistycznej jednostce nadzoru,

- d) Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych,
 - e) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych;
- 1a) nauczyciele zatrudnieni w szkołach polskich, o których mowa w art. 4 pkt 29d ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, oraz w publicznych szkołach i zespołach szkół przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 1b) nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, oraz publicznej placówce doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. b, ust. 6 i ust. 7 pkt 2 i ust. 14 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;
 - 1c) nauczyciele skierowani przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do pracy w szkołach działających na podstawie Konwencji o Statucie Szkół Europejskich, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1994 r. (Dz.U. z 2005 r. poz. 10), zwanych dalej „szkołami europejskimi”;
 - 1d) nauczyciele szkół za granicą;
- 2) nauczyciele zatrudnieni w:
 - a) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego,
 - b) przedszkolach niepublicznych, niepublicznych placówkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz szkołach niepublicznych i niepublicznych szkołach artystycznych o uprawnieniach publicznych szkół artystycznych,
 - c) publicznych innych formach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego;
 - 3) nauczyciele urlopowani na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1881);
 - 4) pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1–3, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, posiadający kwalifikacje określone dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli;
 - 5) pracownicy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych, posiadający kwalifikacje, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy.

[Zakres podmiotowy] Przepis określa zakres podmiotowy Karty Nauczyciela. Przedstawiony katalog jest katalogiem zamkniętym. Ustawodawca w sposób wyczerpujący dokonał wyliczenia, kto podlega przepisom ustawy. Wykonywanie pracy polegającej na nauczaniu lub szkoleniu w jednostkach niebędących placówkami wymienionymi w komentowanym przepisie nie spełnia warunku do uznania jej za pracę nauczycielską, a konsekwentnie osób wykonujących ją za nauczyciela. **1**

SN *Żadna inna praca – poza pracą objętą przepisami art. 1 w zw. z art. 3 Karty Nauczyciela nie jest uznawana za pracę nauczycielską.* (Wyrok SN z 31 maja 2006 r.; sygn. akt I UK 319/05)

[Nauczyciele w przedszkolach i szkołach] Zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela, ustawie podlegają: nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie przepisów ustawy – Prawo oświatowe. Nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w wymienionych jednostkach podlegają przepisom Karty Nauczyciela w pełnym zakresie. Karta Nauczyciela jest pragmatyką zawodową nauczycieli, stanowiącą *lex specialis* wobec przepisów Kodeksu pracy i z tego względu posiada pierwszeństwo zastosowania wobec unormowań kodeksowych. Przepisy Kodeksu pracy przyznają pierwszeństwo przepisom szczególnym, w sformułowaniu zawartym w art. 5 k.p. Zgodnie z powołanym przepisem, jeżeli stosunek pracy określonej kategorii pracowników regulują przepisy szczególne, przepisy Kodeksu stosuje się w zakresie nieuregulowanym tymi przepisami. Należy równocześnie mieć na względzie, że do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych nie mają zastosowania przepisy ustawy o pracownikach samorządowych. Stanowi o tym wprost zapis art. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, zgodnie z którym przepisów tejże ustawy nie stosuje się do pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych gminy, powiatu, województwa, których status prawny określają odrębne przepisy. „Odrębnymi przepisami” w przedmiotowej sytuacji są przepisy Karty Nauczyciela. Ustawa o pracownikach samorządowych ma natomiast zastosowanie m.in. do pracowników niebędących nauczycielami, zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez samorządy. **2**

Niewątpliwie powołany ust. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela obejmuje swoim zakresem najliczniejszą grupę nauczycieli. Ustawodawca, określając, kto podlega przepisom Karty Nauczyciela, odwołuje się do ustawy – Prawo oświatowe. Do 31 sierpnia 2017 r. ustawie podlegali nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy o systemie oświaty. Reforma ustroju szkolnego, zapoczątkowana przy końcu 2016 r., wprowadzona Przepisami wprowadzającymi ustawę – Prawo oświatowe, usystematyzowała przepisy dotyczące organizacji systemu oświaty w nowym akcie prawnym – tj. w przepisach Prawa oświatowego. Zasadniczym celem reformy było odejście od szczebli szkolnictwa określonego w przepisach ustawy o systemie oświaty. Typy szkół, w których prowadzona jest edukacja szkolna, zostały określone w art. 18 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe. Od 1 września 2017 r. w systemie oświaty funkcjonują następujące typy szkół:

- 1) ośmioletnia szkoła podstawowa;
- 2) szkoły ponadpodstawowe:
 - a) czteroletnie liceum ogólnokształcące,
 - b) pięcioletnie technikum,
 - c) trzyletnia branżowa szkoła I stopnia,
 - d) trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy,
 - e) dwuletnia branżowa szkoła II stopnia,
 - f) szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.

Reforma ustroju szkolnego przebiega etapowo w sposób określony w Przepisach wprowadzających ustawę – Prawo oświatowe. Założeniem reformy jest m.in. stopniowe wygaszanie kształcenia w dotychczasowych gimnazjach, które zakończyło się 31 sierpnia 2019 r., a w przypadku gimnazjum dla dorosłych – z dniem 31 stycznia 2020 r.

Sukcesywnie przebiega również przekształcenie pozostałych typów szkół. Z dniem 1 września 2017 r. nastąpiło przekształcenie dotychczasowej sześcioletniej szkoły podstawowej w ośmioletnią szkołę podstawową. Z dniem 1 września 2019 r. dotychczasowe trzyletnie liceum ogólnokształcące stało się czteroletnim liceum ogólnokształcącym. W latach szkolnych 2019/2020–2021–2022 w czteroletnim liceum ogólnokształcącym są prowadzone klasy dotychczasowego trzyletniego liceum ogólnokształcącego dla absolwentów dotychczasowego gimnazjum, aż do czasu likwidacji tych klas.

Analogicznie, z dniem 1 września 2019 r. dotychczasowe czteroletnie technikum stało się pięcioletnim technikum, a w latach szkolnych 2019/2020–2022/2023 w pięcioletnim technikum prowadzi się klasy dotychczasowego czteroletniego technikum dla absolwentów dotychczasowego gimnazjum, aż do czasu likwidacji tych klas.

Z kolei z dniem 1 września 2017 r. dotychczasowa zasadnicza szkoła zawodowa stała się branżową szkołą I stopnia. Oddziały dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej dla absolwentów dotychczasowego gimnazjum organizowane są w branżowej szkole I stopnia w latach 2019–2020–2021/2022.

- 3 **[Nauczyciele w zakładach poprawczych]** Przepisom Karty Nauczyciela podlegają także nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w jednostkach, o których mowa w art. 1 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela – tj. w zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich. Nowela przepisów Karty Nauczyciela, wprowadzona ustawą o zespołach opiniodawczych, wykreśliła z komentowanego przepisu nauczycieli zatrudnionych w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych.

Ustawa o zespołach opiniodawczych wprowadziła zmiany m.in. w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich. Zadania wykonywane do czasu nowelizacji przez pracowników pedagogicznych rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych są obecnie wykonywane przez opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów. Mocą przepisów ustawy o zespołach opiniodawczych rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne stały się opiniodawczymi zespołami sądowych specjalistów, a w konsekwencji zmianie uległ status prawny zatrudnionych w nim pracowników pedagogicznych. W efekcie psychologów,